

"תורתך שעשועי"

יו"ל ע"י בית מדרש לבעלי בתים ולגמלאים - קרית הבעש"ט פתח תקוה

"ויאמרו מי יאכלנו בשר" (במדבר י"א, ה')

(ד) והאספסוף אשר בקרב התאו תאוה, וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר. (ה) זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם, את הקשאים ואת האבטיחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים. (ו) מאין לי בשר לתת לכל העם הזה, כי יבכו עלי לאמר תנה לנו בשר ונאכלה. (ז) ואל העם תאמר התקדשו למחר ואכלתם בשר כי בכיתם באזני ה' לאמר מי יאכלנו בשר כי טוב לנו במצרים, ונתן ה' לכם בשר ואכלתם. (ח) ויאמר משה שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב, ואתה אמרת בשר אתן להם ואכלו חדש ימים. (ט) הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם, אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם. (י) ויאמר ה' אל משה ה'יד ה' תקצר, עתה תראה היקדך דברי אם לא. (יא) ורוח נסע מאת ה' ויגזו שלשים מן הים ויטש על המחנה כדרך יום כה סביבות המחנה, וכאמיתם על פני הארץ. (יב) ויקם העם כל היום ההוא וכל הלילה וכל יום המחנה ויאספו את השלל הממעיט אסף עשרה חמרים, וישטחו להם שטוח סביבות המחנה.

שאלה מרכזית - פרשה זו של בקשת העם לאכול בשר מעלה מספר קשיים בהבנת פשט הדברים.

קושי א' - בפסוק ד' שואלים בני ישראל - 'מי יאכלנו בשר'. וקשה, מדוע הם מנסחים את בקשתם בצורת שאלה - 'מי יאכלנו בשר', כאילו עיקר שאלתם היא מי הוא זה שיאכל אותם בשר, ומדוע לא מבקשים בנוסח - 'תן לנו בשר'?

רעיון א' - ונראה לומר, על פי דברי רש"י בפסוק ד' : "וכי לא היה להם בשר והלא כבר נאמר (שמות יב) וגם ערב רב עלה אתם וצאן ובקר וגו' וא"ת אכלום והלא בכניסתם לארץ נאמר (במדבר לב) ומקנה רב היה לבני ראובן וגו' אלא שמבקשים עלילה". ומשמע, שהיה להם מקנה רב אך הם לא רצו להשתמש בו לאכילה, ולא רצו להפסיד את המקנה שלהם. לכן לא מבקשים צאן ובקר חיים, ולכן הם מבקשים - 'מי יאכלנו בשר', כלומר, מי יתן לנו בשר כזה המיועד לאכילה, ולא שיתווסף על המקנה שלהם. וענין זה מובהר גם בדברי משה בפסוק י"ג - 'תנה לנו בשר ונאכלה'. והמילה - 'ונאכלה' מיותרת, כי ברור שבשר מיועד לאכילה, ועל פי רעיון א' דלעיל בקשתם מבוארת, שהם רוצים שינתן להם בשר כזה שלא תהיה להם ברירה אלא לאוכלו, ולא בקר וצאן חיים שיתפתו להוסיפו על מקניהם. ודבר זה גם מובהר בפסוק כ"ב שאומר משה : "הצאן ובקר ישחט להם", ומדוע אומר שישחט ולא אומר שינתן, ומי הוא זה שצריך לשחוט להם? אלא, שביקשו בשר לאכילה, ולכן היה צריך לתת רק לאחר שחיטה.

רעיון ב' - ולעצם צורת הניסוח שלהם, נראה לומר, שהם לא העזו לבקש במפורש שיתן להם בשר, שהרי היה להם מקנה רב, ולכן ניסחו את דבריהם בלשון עדינה, וכאילו לא מבקשים אלא רק שואלים, מי יאכל אותם בשר. ואולי, לכן, גם לגבי הדגים הם לא מבקשים, אלא רק רומזים את רצונם בדגים באומרים : "זכרנו את הדגה", בשביל שמשה יבין לבד שהם מחכים שיתן להם גם דגים.

קושי ב' - בפסוק ד' נאמר ששאלו מי יתן להם בשר לאכילה. בפסוק ה' הם אומרים שהם זוכרים את הדגה אשר אכלו במצרים חנם, וכן את הקישואים, האבטיחים, החציר, הבצלים והשומים. אז מדוע הם מבקשים רק בשר ולא מבקשים גם דגים ואת שאר הדברים?

קושי ג' - בפסוק ה' אומרים - 'זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים'. וקשה, מדוע משתמשים בלשון עתיד - 'אשר נאכל במצרים', היו צריכים להשתמש בלשון עבר - 'אשר אכלנו במצרים'? רעיון ג' - ואולי, התכוונו שיהיה אפשר לדרוש לפי הכתיב ולפי הקרי. לפי הכתיב אפשר לנקד - 'נאכל' בעבר, ולפי הקרי הניקוד - 'נאכל' בעתיד, ורצו לרמוז בזה שהם רוצים לחזור למצרים ושם יאכלו דגים.

קושי ד' - בפסוק י"ג מתלונן משה לפני ה', שמאין לו בשר לתת להם. וקשה, מדוע משה חשב שהוא עצמו צריך לספק להם את הבשר, כאשר ברור שהם רצו שיתפלל לה' שיתן להם בשר, וכמו שאומר בפסוק י"ח שה' יתן להם בשר - 'ונתן ה' לכם בשר ואכלתם'. ונראה לומר, שמחמילה - 'עלי' שבדבריו : "כי יבכו עלי" נראה שהוא הבין שהם דורשים שהוא עצמו יביא להם בשר.

קושי ה' - בפסוקים כ"א - כ"ב משה תמה איך ה' יתן בשר לשש מאות אלף איש במשך חודש שלם. וקשה, כיצד הוא מפקפק ביכולת ה', לאחר שה' כבר אמר לו בפסוק י"ח שהוא יתן להם בשר, עד שה' תמה עליו ואומר לו בפסוק כ"ג - 'ה'יד ה' תקצרי'?

רעיון מרכזי א' - ונראה לומר, שיש להתמקד בדברי משה - "ישחט להם", שמבקשים בשר שחוט, שמוכן לאכילה. ומשה בוודאי ידע שה' יכול לספק צאן ובקר לרוב, אך ביקשו בשר מוכן לאכילה, ועל זה שואל הצאן ובקר ישחט להם, שהוא לא יכול לשחוט להם כ"כ הרבה צאן ובקר. ועונה לו ה' : "ה'יד ה' תקצרי". כלומר, שיביא סוג בשר כזה, שיהיה מיועד לאכילה, וגם משה לא יצטרך לשחוט.

קושי ו' - בפסוק כ"ב נאמר : "הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם, אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם". ויש לשאול, מדוע עד כאן משה התעלם מענין הדגים, וכאן בפסוק כ"ב, לראשונה מזכיר משה גם את הדגים. ועוד, שגם לגבי צאן ובקר וגם לגבי דגים מופיע הביטוי - 'ומצא להם', ויש להבין מה משמעותו של ביטוי זה בהקשר שלנו.

התרגומים מתרגמים : "היספקון להון", כלומר, האם הצאן והבקר שה' יתן להם יספיק להם. וכן מביא רש"י מה'ספרי' שיש בזה מחלוקת תנאים. ובפסוק כ"ג מביא רש"י דעה נוספת של רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא שמסביר, שכל מה שיתנו להם לא יספיק להם בגלל שהם רק מבקשים עלילה ואומר : "אם אתה נותן להם בשר בהמה גסה יאמרו דקה בקשנו, ואם אתה נותן להם דקה יאמרו גסה בקשנו, חיה ועוף בקשנו, דגים וחגבים בקשנו". אך, בכל זאת נראה, שקצת קשה לפרש מילה זו במשמעות של - 'יספיק' במקום במובן הרגיל של 'מציאה'. כי מדוע התורה לא נקטה במילה 'יספיק' שמובנה ברור ומפורש.

קושי ז' - בפסוק ל"א מובא : "ורוח נסע מאת ה' ויגזו שלשים מן הים". ויש להבין את הביטויים : 'ורוח נסע מאת ה'', 'ויגזו', 'מן הים', 'ויטש'. ועוד קשה, הרי משה הזכיר גם את הדגים : "אם את כל דגי הים יאסף להם", וה' מוריד להם שליו, וישנה התעלמות מהדגים.

קושי ח' - בפסוק ל"א מובא שה' הגיז להם שלשים מן הים. ודבר זה מעורר קושי גדול, שהרי כבר בפרשת 'בשלח' ה' מוריד להם שלו בערב. וכמו שהמן ירד להם עד בואם אל ארץ כנען, סביר שגם השלו ירד להם לאורך כל התקופה. ולא מובנת התלונה כאן, שאין להם בשר והרי ירד להם שלו כל ערב. ועוד קשה, כי איזו פעולה מיוחדת עשה ה' כאן בהורידו את השלו, אם ממילא יורד להם שלו כל יום.

השלו הראשון המשיך לרדת בכל תקופת המדבר

זו דעת רמב"ן ומוסיף שזו גם דעת רבותינו. ואומר בפרשת 'בשלח' (שמות ט"ז, י"ב) : "... אמר להם בין הערבים תאכלו בשר תמיד ובכל בקר ישבעו להם כל ימי המדבר. וכן דעת רבותינו שהיה השלו עמהם מן היום ההוא והלאה כמו המן".

ועל התמיהה המתעוררת על תלונתם בפרשת 'בהעלותך' הוא מסביר, שאת השלו הראשון אולי לקטו רק הגדולים או החסידים, אך בספר 'תורת משה' ל'חת"ס' מעיר על הסבר 'רמב"ן': "ותירוץ דחוק שלא היה יורד אלא לחשובים ולא לפחותים."

השלו הראשון פסק מלרדת

וניראה, שאם ה' הוריד להם כאן שלו, מסתבר שהשלו הראשון פסק מלרדת. על פי גישה זו נוכל להבין מדוע בפרשת 'בשלח' לגבי המן קיבלו ציוויים שונים כמה לאסוף, ולא להשאיר למחרת, ושבים ששי תרד כמות כפולה, ואילו לגבי השלו לא נאמרו שום ציוויים. **ועוד**, כי בפרשת 'בשלח' נאמר שהמן ירד להם ארבעים שנה, ואילו לגבי השלו לא נאמר כמה זמן ירד. ועוד, שפרשתנו הם מתלוננים: "וַעֲתָה נִפְשָׁנוּ יְבֶשֶׁה אִין כָּל, בְּלָתִי אֶל הַמָּן עֵינֵינוּ" (במדבר י"א, ו'). ומזה שאומרים שאין כל, משמע שלא ירד להם שלו. וכן מובא בספר 'תורת משה' ל'חת"ס': "ולפע"ד לא בא השליו אלא אותו הערב להשקט רעבונם לפי שעה".

ולסיכום, לדעות שהשליו לא פסק, יש להבין את פשר בקשתם כאן לבשר. ולדעות שהמן הראשון פסק מלרדת, יש לענות על השאלות שהעלינו, למה נענשו כ"כ, ומדוע משה חושב שה' לא יוכל להביא להם בשר, לאחר שכבר הביא להם שליו בעבר.

רעיון מרכזי ב' - בשר בטעם של דגים. ברצוני להעלות אפשרות שהיתה להם בקשה, שנראית הזויה, אך מכיוון ש'רש"י' מביא שבקשתם באה בעלילה, נראה שמותר להעלות אפשרות שהעלו בקשה הזויה בדרך של עלילה. ועל פי רעיון זה נסביר את השאלות שהעלינו לעיל.

קושי א' - שאלנו לעיל, על נוסח השאלה בלשון שאלה, מי יאכילנו בשר. ובנוסף להסברנו לעיל, נוסף, ע"י שנצרף את סוף פסוק ד' לתחילת פסוק ה': "וַיֹּאמְרוּ מִי יֵאָכְלֵנוּ בָּשָׂר. זָכְרָנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל בַּמִּצְרַיִם". **כלומר**, מי יאכילנו בשר כזה שעל ידו נזכר בדגים שאכלנו במצרים. וניסחו בלשון שאלה, כי סברו שאין מי שיכול למלא אחר בקשה משונה כזו.

קושי ב' - שאלנו לעיל, מדוע שאלו מי יתן להם יאכילם בשר, ולגבי דגים לא שאלו מי יאכילם דגים, אלא רק אמרו שזוכרים את הדגה אשר אכלו במצרים. וקושי זה מוסבר לפי מה שהסברנו בקושי א', שהתייחסו בשאלתם גם לדגים, כאשר ביקשו בשר בטעם של דגים.

קושי ג' - שאלנו לעיל, מדוע משתמשים בלשון עתיד - 'אֲשֶׁר נֹאכַל', ולא בלשון עבר - 'אֲשֶׁר אָכְלָנוּ'. ובנוסף להסברנו לעיל, נוסף ונסביר, שהם מבקשים בשר בטעם דגים, לכן משתמשים בלשון עתיד, שאם יתן להם בשר בטעם דגים יזכרו את הדגים ממצרים.

קושי ד' - שאלנו, מדוע חשב שהוא עצמו צריך לספק להם בשר, וכעת נוסף, פרט נוסף בשאלתו, שמנין לו לתת להם בשר בטעם דגים.

קושי ה' - שאלנו, כיצד משה מפקפק ביכולת ה'. ונוכל להסביר, שמשה היה בטוח שבקשתם היא בקשה הזויה, כי חשב שאין דבר כזה בשר בטעם דגים, ולכן היה תמה איך ה' אומר שיתן להם דבר שכלל לא קיים. ואם נאמר שה' כל יכול ויכול לברא בריה חדשה בעל תכונות כאלה, נוכל לומר, שמשה סבר שה' לא אמור לעשות נס ולשנות את הטבע בשביל להיענות לבקשתם שנובעת מעלילה גרידא.

קושי ו' - שאלנו, מדוע עד פסוק כ"ב משה התעלם מענין הדגים, ורק בפסוק כ"ב מזכיר גם דגים. **ועוד שאלנו**, על הביטוי - 'וּמִצָּא לָהֶם'. ולפי הרעיון דלעיל, נסביר שכל הזמן חשב שמבקשים דווקא בשר בטעם דגים, ולכן דיבר כל הזמן על בשר ולא על דגים. ולכן, בתחילת הפסוק שואל: "הֲצֹאֵן וְקָרָה יִשְׁחַט לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם", **כלומר**, אם ישחטו להם צאן ובקר, האם ימצא להם בשר בטעם של דגים. ובחלק השני של הפסוק שואל: "אִם אֶת כָּל דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם". **כלומר**, הוא מעלה אפשרות הפוכה ושואל, אם יאספו להם את כל דגי הים, האם ימצאו ביניהם דג בטעם של בשר. ולפי פירוש זה, הביטוי - 'וּמִצָּא לָהֶם' הוא במובן הרגיל והמצוי במובן של **מצאה**.

קושי ז' - שאלנו להסבר הפסוק: "וַיֹּרֶחַ נִסֶּע מֵאֵת ה' וַיִּגְזַר שְׁלֹוִים מִן הַיָּם", ולפשר הדבר שמשה הזכיר גם את הדגים וה' מוריד להם רק שליו, ומתעלם מענין הדגים. בעל '**אזנים לתורה**' מבאר שהם ביקשו בשר וגם רמזו לכך שהם רוצים דגים, לכן ה' הביא להם עוף שיש בו גם משום בשר וגם משום דגים. שהרי בהמה נבראה מהיבשה, הדגים נבראו מהמים. והעוף נברא מן הרקק, שישבה גם מים וגם יבשה, ויוצא שבשר עוף הוא כעין תחליף לבשר וגם לדגים.

השליו היה בשר בטעם דג - ואכן, הקב"ה מראה להם שידו אינה קצרה ויכול להביא להם בשר בטעם דגים, וזאת ע"י שהביא להם את השליו. ולפי כן יש לציין שיש מספר סוגים של שליו, כמובא במס' 'יומא' (ע"ה ע"ב): "אמר רב חנן בר רבא ארבעה מיני שליו הן ואלו הן שיכלי וקיבלי ופסיוני ושליו. מעליא דכולהו שיכלי. גריעא דכולהו שליו, והוי כציפורתא". ואת המיוחד בשליו הזה נוכל לדקדק מהמשפט - 'וַיִּגְזַר שְׁלֹוִים מִן הַיָּם'. ויש לשאול מה פירוש - 'מִן הַיָּם', כי אם באו במסע המוכר בשם 'נדידת צפרים' ומגיעים מיבשת אירופה ועוברים את הים ונחתו במדבר, אז הם באו מכיוון הים, אך לא מן הים. ואולי היה זה סוג של שליו, ששוכן על שפת הים, וניזון מדגים שבים, ובכדי לדוג את הדגים הוא חודר לתוך המים ושולח משם את הדגים. והשם - 'שְׁלֹוִים' מרמז על - 'שָׁלוּ - ים'. כי השלו שירד להם בפרשת 'בשלח' היה 'שלו יבשה', כי לא מופיע שם הביטוי - 'שְׁלֹוִים' וזה היה - 'שלו ים'.

וכאן מופיע הפועל 'וַיִּגְזַר' בניגוד לפרשת 'בשלח' ששם נאמר - 'וַתַּעַל', ללמד שהם היו סוגים שונים של שליו. שם היה מדובר בשליו יבשה שהיו לו כנפיים מפותחות, ולכן נאמר בו שהוא עלה ממקומו ובא למחנה ישראל, ולא מוזכר שם שהרוח הביאה אותם. ואילו כאן מדובר בשליו ים שכנראה הכנפיים שלו לא כל כך מפותחות, והיה צריך רוח ה' חזקה שתעלה אותם מהמים, כמעין פעולת - 'גזירה' והרוח תביא אותם למחנה ישראל, ולכן נאמר כאן - 'וַיִּגְזַר'. ואין זה מופרך שהשלו הזה שוכן הרבה בתוך המים, שהרי העופות יצאו מהמים, שכן נאמר במעשה הבריאה ביום החמישי: "וישרצו המים שרץ נפש חיה, ועוף יעופף על הארץ" (בראשית א', כ'). ואולי אפשר גם לדרוש שהביטוי - 'שְׁלֹוִים', רומז על - 'שְׁלוּ ים', ששלו אותם מן הים, או שהם שולים את הדגים מן הים.

קושי ח' - הבאנו לעיל את הקושי הגדול שבפרשה זו, שהרי כבר בפרשת 'בשלח' ה' מוריד להם מן בבוקר ושליו בערב, ולא מובן אז מדוע שוב ביקשו בשר וה' שוב מוריד להם שליו. ולדעת האומרים שהשליו לא הפסיק לרדת, אז השאלה קשה ביותר. אך גם לדעות שהשליו הפסיק לרדת, אז לא מובנת שאלתם מי יאכילנו בשר, הרי הם כבר ראו שה' יכול להוריד לכולם שליו, וגם לא מובנת תמיהתו של משה, איך אפשר לתת בשר לעם שלם לחודש ימים.

אך על פי הרעיון המרכזי שלנו הדברים ברורים, כי הם רצו עכשיו בשר אחר, בשר בטעם דגים. ולכן, גם לדעת הסוברים שהשליו הראשון לא פסק מלרדת, הם באו בעלילה שהם רוצים בשר מסוג אחר בטעם של דגים. וגם לסוברים שהשליו הראשון פסק מלרדת, אך משה תמה איך ימצא להם בשר בטעם של דגים.

לע"נ הנרצחים והחללים, לרפואת כל הפצועים, להחזרת כל החטופים, ולהצלחת צה"ל וכל עם ישראל, תשועת ה' כהרף עין.

לעילוי נשמת - הגיליונות והלימוד מוקדשים לע"נ: ר' ישראל יצחק בן יעקב קנר ז"ל. ר' משה חיים בן שרגא פייבל הלוי שורץ

ז"ל. ר' אברהם הכהן בן חנוס ז"ל. ולעילוי נשמות - 'חללי נצר אחרון' שמטעם ארגון - 'עמיתים'.

ולע"נ אחי היקר ר' גרשון מאיר אינגבר ז"ל שנלב"ע בחוה"מ פסח תשפ"ה

עברנו ללמוד בבית הכנסת 'קהל חסידים'. ניתן להאזנות גם דרך הזום, לפרטים נא לפנות למייל למטה.

שעה 11.15 - שיעור בגמרא מסכת פסחים. שעה 12:00 - שיעור באור החיים הקדוש.

ביום ה' שיעור בפרשת השבוע (שיעור זה מתפרסם בסוף השבוע בבתי הכנסת בעלון של בית המדרש)

לפרטים נא לפנות בטלפון - 0548448692. לתגובות הערות והארות ולקבלת הגיליון במייל, גם במהדורה מורחבת,

נא לפנות לכתובת - Ingber@bezeqint.net